

Hallgass! Mert bármit, amit mondasz,
megbánhatsz, szégyellhetsz utóbb.
Inkább harapd el a nyelvedet:
ha azután az ő testébe harapsz bele
ragadozó módjára, legalább
nem várhat többé magyarázatot
tőled, te néma dúvad!

NAGY GÁSPÁR

Két nyárfa a Hódoltságban

(Föllelt janicsárnapló 1556,57-ből)

Történetesen török vagyok. És a szultán katonája. Anyámat nem ismerem. Itt jobb, mint Anatóliában. Tanulgatom az ebhitűek dalait. Félhold-erdőtől nem látom a holdat. Sátorgomb-csillagoktól az ég csillagait. Két nyárfát őrzök hajnalig. Világítanak az énekemhez. Töviüktől indul egy út keresztül a Rabföldön. Hódoltságnak mondják. Rabszíz-kígyó tekereg az égig vagy az Égei-tengerig, mert Allah igazságos. Egyetlen hosszú kígyó sziszeg Budától Drinápolyig. És át a Márvány-tengeren Sztambulig. Én a Birodalom fontos porszeme. Pasák és bégek, agák és rongyos dervispapok — halálommal is adózó — alattvalója. Szánnak de nem szeretnek a behódolt gyaurok. Nálamnál jobban csak följobbvalóimat nem kedvelik. És nem is szánják. Ez a legtöbb amit tehetnek. Így is lakolnak, döglenek Sztambulig. Sokszor kísértem őket. Rosszabb az, mint Eger falain a lángos szurokperec vagy égő drótkoszorú. De lehet keserves dalt tanulni. Muzikális fajtává sok riással edződnek. Éneklek hát hajnalig a sustorgó két fának. Öröm hódítóként a Hódoltságot átszakító utat. Öröm a félholdat, csillagos forgót. A Birodalmat. Öröm a békét. Allah meg sokáig engem! Jönnék a violás hónapok. Legjobb dolga ilyenkor van a janicsárnak. Ezek itt — rabnépség — körülöttem. Tüzet raknak a két nyárfa-közi tisztáson. Fölfelé húzza a füst éneküket. Föl a fénylő jegenyék csúcsára. Mint jajgató rabot a hóhérló fára. A némberek, babák még harmatosak és könnytől bársonyos az arcuk. De mind elszáradnak az útkígyó szerelmes szoritásában. Megaszalódnak a drinápolyi háremekig. De itt még az enyémelek míg lehervad a viola, míg inára kúszik kénytelen remegő két térdem. Mert följön a nap. És tűző sugarában is dúdolgotok. Vigyázzban álmodok. Többször elfelejtem hogy kinek a katonája vagyok. Elfelejtem Anatólia katonaiskoláit. Elfelejtem a legdiadalmasabb harcokat. A budai pasa bőrrömbe égetett kitüntetését, amikor a harcosok és hűségeselek első sorába léptem. Allah irgalmazzon nékem! És a Hódoltságnak! Hogy a két nyárfát még sokáig előrizzem félelmemben.

Benézünk majd a Múltidőbe, ...ősszel

Egy szép napon azt mondom: uraim, vevő vagyok az önök elhibázott sóhajaira, de kérem a város összes kulcsait, mert keresek egy fölismerhetetlenre pofozott őszi hónapot, és nem tudom mit válaszolnak önök, mit tudnak erről a zárkáról, kinél a kulcs, merre mászkál a foglár, nyilván fölszívódott a vezércselek állandósulása idején amikor a polgárok már vezércserében gondolkodtak, — a sírás zárkáiból elvérző leveleivel szabaduló őszi gyűjtött elegendő esőt s leereszkedik tarzani ügyességgel csatornáknak hengerein, városok talpa alatt lüktető Hálózatba, hol az Isten is eltévedne a vérben, patkányok szirénáznak a meder forgalmi zubogóján, fönn a város már telet lélegzik, kiüxelné a zsibbadást összefagyott hókupacok jövőre tervezett fölvonulásából, a város térfereg, fejében harangok lüktetnek reggelt, estét, hogy el ne hibázza a napi migrént — micsoda Advent, micsoda Karácsonynak nézünk elébe! — remeg emlősök ágyavacka, a forgalom fogalmi párnacsücskén tollba téved a kardos angyal szárnycsapása; lehet, megőrülnek az áldozatok mielőtt utoljára álmodoznak a hóhérlő csöndes délutánról, megsétáltatják még illegális, pórázra fogott gondolataikat a Folyam partján, csókot dobnak ügyesen a szemét-tárolóknak, elrendezik az elrendezhető életbiztosítás felbontását s beszerzik az elhantoláshoz szükséges iratokat, várakoznak tűrhető testtartással a szerepre, kimondható banális szavakra; szabadság kopogtat az ajtón és szaval nekem, aki alsótagozatba jár, éppen másodikba, (most ki jár alsótagozatba a szabadság vagy én? ez itt a kérdés, pajtás, nem lehet eldönteni mondja a történelem és hideget küld, ő meg szaval): arcod egy üvegtáblába merül, egy még töretlen tartományba, feszülő simaság tengerül viselkedik, oly reménytelen, hideg és árva, mint most ezt az éjszakát gyászoló hajnal, leoldozható vállaimról minden teher, fölkölthető a legkisebb zajjal telt élet is: kész Föltámadás utáni pillanatban élek, kapkodok, lótokfutok, forrok, akár a tűzre-tett étel — (és még ilyeneket): egy élére állított vers talán aládúcolja az éjszakát, dőlni készülő otthonod, roskadó házadfalát, egy élére állított vers sokat tehet, jó lesz majd erre-arra, minden helyett lesz remény, kezekben tündöklő kenyér, ha elfogy az is, maga lesz a vér . . . egy szép napon uraim már semmire se leszek vevő, az őszi hónap is szabadon hullatja levelét, sőt a tél havazni fog mindenre és mindenekelőtt.